

Leiden: dromen met daden over biodiversiteit

Als dichtstbevolkte stad van Nederland moet Leiden het kleine beetje groen dat de stad heeft goed beheren en bewaren. Daarom betreft de gemeente al een aantal jaren burgers en organisaties bij het verbeteren van de biodiversiteit. “Op droomavonden worden wensen over groen en natuur geïnventariseerd, waarna daden volgen”, vertelt beleidsmedewerker Mirte van Daalen. De Leidse aanpak heeft zich inmiddels uitgebreid naar Alphen aan den Rijn, Zoetermeer en de kustzone.

TEKST: JACQUELINE VAN WETTEN | FOTOGRAFIE: GEMEENTE LEIDEN EN GRIFFIOEN WASSENAAR

Leiden heeft een droom: in 2030 is het in de stad door het vele groen aangenaam vertoeven, zelfs op een hete dag. In het goed ontsloten buitengebied ontmoeten Leidenaren en plattelanders elkaar en hebben ze belang bij elkaars aanwezigheid: de verbrede landbouw biedt kwalitatief hoogwaardige streekproducten en draagt zorg voor een agrarisch gebied, waarin

ook de recreant aan zijn trekken komt. Als biodiversiteitscentrum is Leiden in binnen- en buitenland vermaard om het stadsnatuurmeetnet. Kennis en gegevens van dit net worden door gemeente en ontwikkelaars benut voor het groenbeheer en verspreid naar andere organisaties via onder andere de Leidse universiteit, Naturalis en de hortus botanicus. Dit alles

maakt Leiden in 2030 tot een aangename groene oase in de Randstad.

Te mooi om waar te zijn? Helemaal niet, vindt Mirte van Daalen. Als beleidsmedewerker stadsnatuur, water en groen van de gemeente Leiden startte ze met Hannie Korthof van de Milieudienst West-Holland in 2008 het biodiversiteitsactieplan. Want biodiversiteit is van grote

waarde voor Leiden, de dichtstbevolkte stad van Nederland. "De weinige groene plekken die we in de stad hebben, moeten we goed beheren en bewaren. En dat doen we ook. Met het biodiversiteitsactieplan betrekken we ook het groen en de natuur in de regio om ons heen zodat deze elkaar versterken."

Want de verbinding tussen Leiden en ommelanden kan beter. In het verleden zaten gemeenten elkaar wel eens in de weg wanneer het over biodiversiteitsbeleid ging. "Dan legde de ene gemeente een ecologische zone aan, maar hield die bij de gemeentegrens abrupt op omdat de naastgelegen gemeente er dwars op een appartementencomplex neerzette. Dat soort situaties willen we in de toekomst voorkomen door meer te gaan samenwerken."

Groene wensen

Om het biodiversiteitsplan te verankeren, werd een begeleidingsgroep samengesteld met verschillende organisaties in en om Leiden. Een aantal van die organisaties (de agrarische natuurverenigingen Wijk en Wouden en VANAd, het IVN en de Vereniging Betrokken Teylingers) kreeg de opdracht droomavonden te organiseren voor geïnteresseerde inwoners en hun achterban om zo groene wensen te verzamelen. Het woord biodiversiteit werd daarbij wel uitgelegd, maar verder zo min mogelijk gebruikt. "Dat is toch een woord dat niet meteen aanspreekt", legt van Daalen uit. Op de droomavonden lag meer de nadruk op vragen als: wat voor functie vervult groen voor waterberging, hittestress, obesitas, leefbaarheid en recreatie? En: hoe wilt u dat het groen en

de natuur in uw eigen omgeving er in de toekomst uitziet?

Het organiseren van die droomavonden liep niet meteen goed. Het IVN zag van de opdracht af, maar gelukkig zag de Leidse IdeeWinkel wel mogelijkheden en sprong die er meteen op in. De agrarische natuurverenigingen vonden dat hun wensen al lang en breed waren opgeschreven in allerlei rapporten. Nieuwe bijeenkomsten vonden ze overbodig. "Die geluiden namen we heel serieus", vertelt Van

Droom: In 2030 is Leiden als biodiversiteitscentrum vermaard in binnen- en buitenland

Daalen. Dus werden op hun advies de bestaande rapporten uit de kast gehaald en opnieuw bekeken.

Volgens haar heeft juist die luisterende houding bijgedragen aan het succes van het project. "Als mensen de moeite nemen om op een bijeenkomst te ver-

schijnen, dan willen ze vaak iets. In de meeste gevallen willen ze iets goeds. Dus dan moet je daar ook naar luisteren, ook al komt het je misschien op dat moment heel slecht uit."

Snel uitvoeren

De droomavonden leverden een schat aan wensen op, waaronder opvallend veel ideeën om kinderen in contact te brengen met groen, bijvoorbeeld middels groene speelplaatsen of het planten van klimbomen. Op vervolgvonden werden die wensen in het 'Groene Ideecafé', samen met de gemeente, gebundeld in een aantal thema's en geordend naar haalbaarheid wat betreft kosten en uitvoeringstermijn. Door met de betrokken burgers goed af te stemmen welke ideeën op welke termijn en door welke instantie gerealiseerd moesten worden, konden al snel resultaten worden geboekt. Zo kwam er met ondersteuning van Fonds 1818 een groot project Groene Schoolterreinen en wordt nu gewerkt aan plannen voor het Singelpark, het langste park van Nederland.

Van Daalen: "Deze manier van werken voorkomt dat mensen afhaken. Een idee voor eetbare balkons, of de aanleg van een blote voetpad in een speeltuin, vraagt niet veel geld en is door burgers zelf makkelijk uit te voeren, daar hoeft de gemeente niet veel aan te doen. Dat ligt anders als het gaat om het realiseren van een fietstunnel onder de A4. Daarover moet je duidelijk zijn."

In totaal werden vijftig projecten geteld. Ze vormen de basis voor de overkoepelende visie 'Biodiversiteit in en om

Op droomavonden lag de nadruk op vragen als: wat voor functie vervult groen voor waterberging, hittestress, obesitas, leefbaarheid en recreatie?

De beplanting combineert alle benodigde functies voor deze specifieke locatie, zoals uitstraling en overzicht, en bevordert daarnaast de biodiversiteit

Leiden'. Om inzichtelijk te maken dat de projecten één geheel vormen, zijn netwerkkaarten gemaakt. Op deze kaarten verbinden recreatieve fiets- en wandelroutes de ecologische structuren en biodiversiteitshotspots als een spinnenweb met elkaar.

"Het leuke is dat vanuit de projecten bewoners als vanzelf met nieuwe initiatieven begonnen", vertelt de beleidsmedewerker. "Zo werden we destijds in april verrast door de Leidse zaaidagen, een eenmalig initiatief van een aantal mensen dat

Daad: Er wordt gewerkt aan het Singelpark, het langste park van Nederland

elkaar inspireerde. En achter Naturalis is 'Vrij Groen' aangelegd, een grote vrijwilligerstuin met hutspotveld waar kinderen oogstfeesten vieren en met eigen ogen zien hoe wortels en uien groeien." Voor Van Daalen is dat het bewijs dat het enthousiast maken van de Leidse bevolking voor biodiversiteit goed gelukt is. De beleidsmedewerker denkt dat het blijvende enthousiasme bij alle betrokkenen mede te danken is aan het streven van de betrokken ambtenaren naar zo min

mogelijk bureaucratie. "We wilden mensen niet lastigvallen met veel papierwerk. Ellenlange rapporten of verslagen van bijeenkomsten maakten we niet, hoogstens een doe-lijstje. We gaven wel een nieuwsbrief uit, maar alleen als er nieuws was." Voor ambtenaren is dat best een risico, beseft Van Daalen. "Als het geen succes geworden was, heb je niks waarmee je je kunt verantwoorden. Gelukkig waren hier de resultaten direct aan te wijzen."

Aanhaken

Gedurende het traject haakten verschillende organisaties bij het biodiversiteitsactieplan aan. "In 2008, toen we begonnen, hadden we het Jaar van de Biodiversiteit niet zien aankomen. Maar toen het zover was in 2010 bleek iedereen opeens iets met biodiversiteit te willen." Het leverde Van Daalen veel nieuwe contacten op. Naturalis werkte samen met de gemeente voor het uitschrijven van de prijsvraag Wilde Weelde. Woningcorporaties zagen in dat groen de sociale betrokkenheid van hun bewoners vergrootte en dat groen waardeverhogend is voor hun gebouwen. Ook de GGD raakte betrokken en deed een onderzoek naar groen en het effect daarvan op overgewicht en het sociaal isolement van mensen. "Bij het betrekken van nieuwe partijen was het uitgangspunt steeds om te redeneren in baten", vertelt Van Daalen. "Als je alleen de nadruk legt op biodiversiteit, dan irriteert dat mensen", weet ze. "Daarom vertelden wij dat bloemrijke bermen een impuls zijn voor de recreatie, bijdragen aan de biologische bestrijding van ziekten en plagen en dat het als neveneffect ook nog een verrijking is voor de biodiversiteit. Door op zo'n manier over groen en de waarde die het kan hebben voor andere partijen te praten, zijn andere organisaties sneller te interesseren."

Vaste plantenborders, bestaande uit een divers assortiment, bevorderen de biodiversiteit

En doordat meer organisaties meededen, kwamen ook nieuwe geldstromen op gang. Naast het biodiversiteitsfonds van de gemeente, waarmee kleinschalige activiteiten werden gerealiseerd, konden financieringsbronnen als Agentschap NL en Fonds 1818 worden aangeboord. "Ook gingen we projecten bundelen: een schoolplein kreeg niet alleen een groene inrichting, maar tevens werd de verkeersveiligheid rond het schoolplein verbeterd. Voor bepaalde financiers werd zo'n project op die manier dan interessant om in te investeren."

Uitbreiding

Vorig jaar heeft de provincie Zuid-Holland EU-gelden toegekend gekregen voor uitbreiding van het biodiversiteitsactieplan naar een grotere regio rond Leiden, waarbij ook Alphen aan de Rijn, Zoetermeer en Den Haag betrokken zijn. Opnieuw worden momenteel droomavonden georganiseerd, dit keer met nog meer nadruk op de landelijke gebieden. "Er komen weer heel verrassende dromen uit, zoals een ganzenproject, waarin jagers, boeren en consumenten gaan kijken hoe ze kunnen samenwerken", vertelt Van Daalen. "En waar ook nog veel aan te verbeteren valt, is de toegankelijkheid van het landelijke gebied voor fietsers. Op dit moment werken overheden aan een betere ontsluiting van de Boterhuispolder. Door nu opnieuw bij burgers dromen te inventariseren, krijgt zo iets weer een extra impuls, want uit dromen volgen daden, heeft Leiden bewezen." ◇

GEMEENTEN EN BIODIVERSITEITSBELEID

Gemeenten zijn de spil van het Nederlandse biodiversiteitsbeleid, zeker waar het aankomt op uitvoering. Dat komt doordat gemeenten met vrijwel alle aspecten rond de inrichting en het beheer van de openbare ruimte wel iets van doen hebben. Meer informatie over hoe gemeenten aan de slag kunnen met biodiversiteit is te vinden op: biodiversiteit.nl. Informatie over de Leidse aanpak is te vinden op: groenideerondleiden.nl.